

OMAGIU LUI ALEXANDRU MARGHILOMAN ÎN 1924: „MOLDOVA VĂ ESTE RECUNOSCĂTOARE [PENTRU ACTELE DE UNIRE DIN 1918, DE LA 27 MARTIE ȘI 28 NOIEMBRIE]. EA VĂ POATE NUMI, PE DREPT, RECLĂDITORUL EI”

Așa cum se arată într-o luxuriantă restituire documentară recentă, „În anul 1924, cu prilejul împlinirii vârstei de 70 de ani și a aniversării Unirii Basarabiei cu România, Alexandru Marghiloman a fost sărbătorit de rude, prieteni și apropiați în București, la Athénée Palace, ocazie cu care a rostit emoționantul discurs *Aniversarea Unirii Basarabiei*.

Cu acest prilej a fost onorat cu o medalie jubiliară și un volum omagial. Cartea se numește *Lui Alexandru Marghiloman, omagiu cu prilejul unei îndoite aniversări. Prietenii și admiratorii lui*, și a fost editată la Tiparul Cultura Națională, din București, în 1924 (184 p.; reeditată în 2008, de către Nicolae Peneș – n.n.)” [1, p. 17].

Rândurile de față se constituie, de asemenea, în o restituire către cititorii de azi: respectiv, a celorlalte discursuri – împreună cu alte câteva materiale adiacente, printre care prețioasele testimonii ale ziaristului Dem. Theodorescu, martor ocular la evenimentul din 27 Martie 1918 – rostite în ziua sărbătoririi marelui om de Stat (9 aprilie 1924), considerat de contemporani a fi „ultimul reprezentant al unei generațiuni de mari talente politice și parlamentare” [2, p. 1].

În jurul serbărilor de la Chișinău – O lămurire

Se cunosc lungile tergiversări ale guvernului în privința sărbătoririi actului Unirii Basarabiei cu Patria Mamă. Chestiunea a fost sucită și învățită în două ședințe ale Consiliului de miniștri cu preocuparea constantă de a ocoli câteva participări pe care faptul istoric le impunea.

S-a recurs atunci la un termen mediu: să se invite numai președinții de Consiliu dintre anii 1913 și astăzi, și îngustimea de minte a Președintelui Consiliului [Ion I.C. Brătianu] a pus asupra Arhiepiscopului Gurie al Basarabiei sarcina de a face invitațiile, cu mențiune expresă că programul serbării se va distribui la sosirea invitaților.

În asemenea condițiuni, toți președinții de consiliu invitați, au declinat invitația la Chișinău.

D. Al. Marghiloman, într-o scrisoare adresată Arhiepiscopului a declarat că d-sa va merge la Chișinău numai întrucât i se va permite să ia cuvântul pentru ca în această circumstanță solemnă să poată răspunde și comisarului sovietic Cicerin și delegatului Krestinsky, care, cu prilejul Conferinței de la Viena, l-au pus de două ori în cauză.

D. Marghiloman întemeia cererea sa pe simpla dorință de a restabili adevărul istoric atât de necesar.

Arhiepiscopul Gurie a răspuns în termenii cei mai măgulitori, recunoscând că s-ar aduce un mare folos dacă d. Marghiloman ar lua cuvântul la ședința Sfatului Țării, și s-a angajat să vorbească cu „cei în drept”.

În timp de 48 ore n-a venit niciun răspuns, iar „cei în drept” au fost rugați direct să tranșeze chestiunea.

„Cei în drept”, d. Președinte al Consiliului de miniștri, și d. ministru al Basarabiei [Ion In-culeț], au răspuns sâmbătă seara că nu aveau cunoștința de scrisoarea adresată Arhiepiscopului Gurie.

Lăsând asupra organizatorilor sarcina să descurce adevărul, d. Marghiloman a tras consecințele răspunsului, și a telegrafiat duminică dimineața Arhiepiscopului la Chișinău că cu adâncă părere de rău nu va putea lua parte la serbarea de la 9 Aprilie.

Faptul, ca și concepția, nu au nevoie de comentarii [3, p. 1].

„... aniversarea de 70 de ani a omului politic care a legat numele lui de acest măreț act național”

Partidul conservator-progresist sărbătorește în fiecare an aniversarea Unirii Basarabiei cu Patria Mamă.

Anul acesta comemorarea marelui eveniment de la 1918, la care a prezidat d. Alexandru Marghiloman are o importanță pe care toată lumea o simte, iar pentru prietenii și admiratorii d-lui Al. Marghiloman el are și un caracter deosebit, pentru că coincide cu aniversarea de 70 de ani a omului politic care a legat numele lui de acest măreț act național.

Pentru a cinsti această îndoită aniversare, prietenii și admiratorii d-lui Al. Marghiloman se vor întruni la o cină comună la București, în ziua de 9 Aprilie, la 8 ore seara. Sala în care va avea loc banchetul se va anunța ulterior.

Înscrierile se primesc până în seara de 4 Aprilie, la șefii organizațiilor noastre din provincie, iar în Capitală – la secretariatul clubului Conservator-progresist, pasagiul Imobiliara [4, p. 1].

O îndoită aniversare

Toți câți vor fi acolo, astă seară, vor aduce aceeași atitudine și aceeași privire, de mândrie și de pietate.

Mândria de a se vedea, cărunți și albi, cei mai mulți, și totuși atât de statornici în credința lor conservatoare și atât de senini și de strânși în prietenia și în comuniunea lor sufletească. Pietatea nobilelor reculegeri și a unor bucurii pe cari secolele le îngăduie rar; pietatea de a putea contribui, fiecare cu prezența, cu gândul său reținut și cu emoțiunea sa, la ceasul care va rămâne neuitat și istoric, de sărbătorire a omului care a fost, neîndoios, cel mai strălucit și cel mai mare reprezentant al câtorva generațiuni. Strălucit și mare, și prin însușirile sale pe care le-a pus, din cea dintâi tinerețe numai în serviciul țării, și prin suferințele sale pentru nevoile și pentru înălțarea neamului.

Nimeni n-a suferit mai mult decât Alexandru Marghiloman pentru țara sa. Partidul conservator a înscris în cartea lui de aur multe figuri de glorie națională: Alexandru Lahovari, Petre Carp, Titu Maiorescu – cine ar cuteza să se înalțe până la ei? Dar nici unul dintre ei n-a adăugat talentului neîntrecut, prestigiului hotărâtor, și orbitoarei capacități politice, suferința de tragică măreție cu care s-a înnobilit Alexandru Marghiloman.

Egal în probitate lui Petre Carp, care a fost omul cel mai prob din țara sa, înălțându-se pe aripile oratoriei până dincolo de grandoarea înfricoșătoare a lui Alexandru Lahovari, și dând dovezile unei înțelepciuni politice și ale unei eleganțe de atitudini cu cari Titu Maiorescu s-ar fi mândrit, Alexandru Marghiloman a știut să găsească în adâncul sufletului său, acea taină sfântă de a zâmbi și de a ierta, în mijlocul celor mai crude nedreptăți și a celor mai mari suferințe, pe care n-o poate da decât o adâncă dragoste de țară.

Bătrâni, încercați, senin conservatori, care sărbătoriți azi în șeful vostru un asemenea gigant, să știți că toate astea sunt mai prejos de realitate; situațiile și evenimentele nu sunt nicio dată destul de învățătoare pentru epoca pe care o examinăm; numai generația de după noi va putea aduce judecata prin urmă și va putea pronunța adevăratele cuvinte de gloriificare.

D. Alexandru Marghiloman poate privi totuși, și d-sa, cu mândrie, lungul șir de capete încărungite care îl înconjoară; toți oamenii aceștia au crezut. Și credința lor a mântuit ideea conservatoare.

D. Alexandru Marghiloman își poate arunca privirea, tot, cu atâtă mândrie, și dincolo de hota-

rele sărbătoreștii mese prietenești; glasul Basarabiei dezrobite îl întâmpână, de pretutindeni. E bine să se știe – de ce n-am spune-o? – că, fără Alexandru Marghiloman, această pagină, de bucurie și de glorie națională, n-ar fi putut fi scrisă.

„Timpul” – trimite șefului conservatorilor salutul său emoțional. El crede că măreția orei prezente va da noi puteri partidului conservator și-l va oțeli pentru zilele de dreptate care trebuie să vie.

Trăiască Alexandru Marghiloman!

„TIMPUL” [5, p. 1].

Un biruitor – Al. Marghiloman

Dumnezeu, care a dat albinei acul și leului – gheara întru apărarea lor, a înzestrat pe om cu cel mai puternic organ, care face din el stăpânul tuturor viețuitoarelor: *creierul*.

Ori de câte ori un popor a avut norocul să fie cârmuit cu mintea, istoria a înregistrat pagini strălucite, care cinstesc omenirea întreagă, servind de pildă peste veacuri tuturor generațiilor din toate țările civilizate.

Se pare că, deja o vreme România a uitat să asculte de puterea minții. Ea se supune branului amenințător, lăcomiei, urii și vrajbei.

Trompeta, care a cântat în război atacul și înaintarea, a devenit azi trâmbița pentru un singur semnal al patriotismului de paradă. Semnalul reclamei precupeteții.

O adevărată ceată neagră s-a lăsat peste cuget, inimă și simțire.

Străbatem o epocă de întuneric. Lucrăm la lumina artificială a lămpilor.

Ne apasă perdeaua grea a unui obscurantism pripășit după război. Se aude tot mai des de o criză culturală, de o babilonie a claselor sociale. Plutim înainte fără cârmă, fără cârmaci.

Dar va bate în curând vântul care împrăștie norii și va face loc larg Împărăției soarelui dător de viață.

Atunci istoria adevărată, dezmeticită din somn – va ști să aleagă epocile, evenimentele și oamenii. Atunci se va înălța temeinică și nepărtinitoare cumpăna dreptății, când își va spune cuvântul ei lapidar și nemuritor asupra triumghiului morții ca și asupra alipirii Basarabiei...

Atunci vor înțelege toți nepricepuții și pentru ce Al. Marghiloman – unicul mare om de stat din generația de aur a bărbaților noștri politici rămas azi, spre norocul ei în deplină putere – a fost acoperit de atâtea ocări sterpe. Atunci se vor dezlega toți ochii și lumea va putea să vadă luminos pentru ce azi la Chișinău, aniversarea alipirii Basarabiei o serbează alții în locul celui care a înfăptuit-o și prezidat-o la 9 Aprilie 1918.

Slujitorii neclintii ai ideii conservatoare, adunați ori din toate unghiurile țării la un ospăț istoric, în numele a tot ce e românesc, s-au adresat șefului partidului Cons.-Progresist, și cu intuiția că acea zi însorită e foarte aproape, i-au spus: Șefule, ești fericit! Floarea intelectualității românești întregeste nimbul minții tale alese. Ea nu te-a părăsit niciodată. Tu ești podoaba ei cea mai strălucită și prin ea vei face să se împlinescă cuvintele înțelepte ale profetului:

„Birui-va gându-i”.

Să trăiești! [6, p. 1].

La o îndoită aniversare

Marea manifestație Conservatoare din Capitală – Sărbătorirea Unirii Basarabiei și Jubileul d-lui Al. Marghiloman. Festivitatea de după-amiază. Banchetul. Cum a decurs sărbătorirea sosirea delegaților și prezentarea felicitărilor. Banchetul din sala Athénée-Palace. Entuziasmul asistenței. Discursurile d-lor Dem. Dobrescu, dr. Bărdescu, C. Meissner, dr. Liviu Linția (Banat), Preot Ardeleanu (Maramureș), Lascăr Antoniu, Victor Bontescu, Preot Ionescu (Banat), Andrei Corteanu, Roiu. Marele discurs al d-lui Marghiloman

Festivitățile de peste zi

După cum am anunțat, ieri la orele 4 d.a. d. Al. Marghiloman a primit la locuința sa pe membrii comitetului executiv central al partidului progresist și pe delegații organizațiilor progresiste din țară.

D. Dr. Bardescu, în numele comitetului executiv central a prezentat urările partidului care dorește d-lui Marghiloman o viață lungă și senină spre a putea înscrie noi pagini de glorie în istoria partidului conservator.

D. AL. MARGHILOMAN mulțumește partizanilor care au venit în număr atât de mare, pentru caldele urări ce i le aduc.

Vorbind despre serbările din Chișinău, d. Marghiloman arată la ce trucuri a recurs guvernul spre a ocoli prezența sa la aceste serbări.

În cele din urmă am fost invitat, spune d-sa, de către arhiepiscopul Gurie, în calitate de fost președinte de Consiliu. Cum însă am fost pus în cauză atât de Cicerin, cât și de Crestinsky, la Viena am voit să iau cuvântul spre a se stabili adevărul istoric asupra Basarabiei.

În consecință am întrebat dacă mi se va da cuvântul; cum însă n'am primit nici un răspuns, am hotărât să nu mă duc la Chișinău ca să fac acolo cortegiu d-lui Brătianu și să aplaud declarațiile solemne ale d-lui Inculeț.

D. Marghiloman încheie, asigurând pe partizani că va rămâne în fruntea partidului până în ultima clipă a vieții, silindu-se mereu să uite data nașterii sale...

BANCHETUL

Seara, la orele 8 jum. a avut loc un banchet de 300 tacâmuri în saloanele hotelului Athénée-Palace.

Încă din orele 7 au început să sosească rând pe rând delegațiile din provincie, reprezentanții partidului conservator-progresist din Capitală, invitații și numeroși amici și admiratori ai șefului partidului conservator, cari trecând barierele de partid și lucrând după îndemnul inimei, au venit să salute pe acela care sărbătorea odată cu o vârstă așa de frumoasă o activitate atât de rodnică și de măreață în serviciul țării.

Numele tuturor participanților, ca și acelea ale delegaților sosiți în ultimul moment, vor fi publicate în numărul de mâine al ziarului.

Adăugim că numeroase persoane străine de partid sau de politică, mulți cetățeni, doamne, domnișoare și chiar membri ai altor partide, veniseră să asculte expunerea d-lui Al. Marghiloman, umplând sălile laterale ale hotelului și dând tabloului aspectul unei adevărate reuniuni publice.

La orele 8 jum., sosește d. Marghiloman, care este primit cu puternice și nesfârșite ovațiuni, cu urale ce nu mai conțin, de către acei prezenți.

Masa a decurs într-o atmosferă din cele mai candid și într-o însuflețire cu adevărat conservatoare, iar la șampanie, primul care ia cuvântul este d. Dem. Dobrescu, fost ministru și fost președinte al Senatului, care în numele partidului închină pentru Suveran și pentru Familia Regală.

Neuitat rămâne momentul proclamării votului, când niciun ochi de moldovan n-a rămas uscat.

Cele petrecute la Viena dovedesc că n-avem dreptul să ne odihnim liniștiți pe laurii câștigați. Mai mult, n-am avea acest drept, chiar dacă actuala ocârmuire rusească n-ar fi făcut nici o obiecție și fi ar fi returnat la Basarabia.

Ni se pare mioapă credința că, de ne grăbeam să ne înțelegem cu sovietele, recunoscându-le de jure de pe vremea când situația lor față de marile puteri era încă șubredă, am fi rezolvat definitiv chestia Basarabiei. Nu, diferendul e mai adânc și mai complex.

Dacă imperialismul rusesc n-a dezarmat nici sub bolșevici, care, în teză generală cel puțin, admit principiul naționalităților, la ce să ne așteptăm la o eventuală schimbare de regim și la o în-

tărire a ordinii în marele stat vecin? N-am citit de nici un singur conciliabul de Țariști, fie la Paris, fie la Londra sau Berlin, în care să nu se fi susținut că Basarabia are a reveni Rusiei. Cu hotărârea noastră nestrămutată atât de îndreptățită istoric și etnic, de a păstra pentru totdeauna ceea ce s-a obținut după atâtea jertfe, de a menține pe veci neștirbit idealul nostru național, stăm în calea vișului urmărit de Petru cel Mare, în calea politicii tradiționale a tuturor Rușilor.

Aceasta nicio clipă nu ne iertat să pierdem din vedere. În favoarea noastră, militează e drept, după cum spuneam, și justiția imanentă, și principiile, și tratatele. Dar nu arareori forța primează dreptul.

La forță însă, forță trebuie să fim în stare a opune.

Tari vom fi dacă vom ști să constrângem legăturile cu acele state vecine și cu acele Mari Puteri ale cărora interese se împletesc cu ale noastre într-o cea ce privește zăgazarile de pus tendinței de neastâmpărată expansiune a imperialismului moscovit.

Tari vom ști dacă vom ști să consolidăm puterea noastră armată în așa chip ca lipsuri de niciun fel să nu stânjenească acțiunea ei în momente decisive; prin aceasta nu înțelegem numai satisfacerea nevoilor proprii ale armatei, precum intendență impecabilă, hrană suficientă și la timp a soldatului, echipament, arme, muniții, ci și îndeplinirea acelor condițiuni indispensabile, precum rețele de căi de comunicație numeroase și sigure (căi ferate și șosele), poștă, telegraf, telefon, serviciul de informații prin avioane etc., fără de care nici cea mai organizată armată nu poate corespunde misiunii. Pentru toate acestea însă e nevoie de capitaluri mari și multe, de miliarde... Renunța-va România la atragerea acestor mijloace, în lipsa cărora nu putem privi în liniște spre viitor, numai pentru îndestularea xenofobiei unui ministru de finanțe? Și să nu pierdem din vedere că prin capitalurile streine investite, statele împrumutătoare își însușesc și mai de aproape nevoile românești, legându-și de ele propriile lor interese.

Tari vom fi, dacă vom ști să păstrăm neatinse simțămintele de dragoste frățească cu care basarabienii și-au legat soarta de a noastră, dacă vom ști să cucerim cu desăvârșire sufletește pe toți locuitorii acestei frumoase provincii: moldoveni și minoritari, bogați și săraci, târgoveți și săteni, foști mari proprietari, negustori, meseriași. Prin răspândirea culturii românești, prin distribuirea dreptății cu adevărat, printr-o cinstită și vigilentă administrație se poate ajunge scopul. Să se știe că tot ce e mai bun în țară e de abia destul de bun pentru misiunea de apostolat. Nu într-o zi solemnă ca cea de azi, vom discuta dacă până acum ne-am făcut pe deplin datoria în aceste privințe. Ne mărginim a aminti dictonul francez: „Il n'est jamais trop tard pour bien faire”.

Îndeosebi vom observa numai că e inoportun, poate chiar primejdios, de a se încredința locuri de frunte în provinciile alipite unor băștinași dintr-însele, cu privire la cari ar putea exista – cu femei sau fără temei, indiferent – bănuiala, că n-ar fi cu totul sincer devotați cauzei naționale. Femeia lui Caesar nici bănuită nu trebuie să fie. Drept conducători au a fi aleși numai oameni de aceia asupra simțimintelor cărora nu încapă nici o îndoială. Altcum, lesne poate încolți în mințile celorlalți băștinași credința într-un simplu *provizorat* în locul încrederii într-o *statornicire definitivă*.

Îndeplinind toate aceste condiții de tărie, ne asigurăm Basarabia, ne asigurăm viitorul nostru precum asigurăm și liniștea Europei centrale dinspre orientul apropiat.

A mai datorit odată Europa puțința dezvoltării sale pașnice piepturilor românești: atunci când, cu sute de ani în urmă, micile două principate au oprit năprasnicul puhoi al Osmanilor. Cine știe de nu e scris în cartea Providenței ca tot românii să oprească alt puhoi la porțile Europei?

Oricum se vor desfășura lucrurile în viitorul ce nu-l putem scurta, fapt mare istoric este că acțiunii d-lui Marghiloman se datorește alipirea Basarabiei și că aceste două nume rămân indisolubil unite în Cronica Neamului.

Să trăiască Basarabia! Să trăiască făuritorul unirii ei cu Patria mamă! (aplauze, ovațiuni).

Discursul d-lui Dem. Dobrescu

Ne-am adunat la acest banchet ca să sărbătorim împlinirea a 70 ani de viață a iubitului și veneratului șef al partidului conservator-progresist.

Îi exprimăm cu prilejul acesta sentimentele noastre de dragoste pentru o viață politică așa de lungă și așa de bogată, care poate face orgoliul fiecărui om politic.

Am ales această zi pentru că ea coincide cu o dată mare: împlinirea a 6 ani de la realipirea Basarabiei. D. Marghiloman are meritul că a știut să aleagă ceasul potrivit când provincia de peste Prut a trebuit să se alipească la Patria Mamă. D-na a mai avut tactul să pregătească ca acest act mare național să-l îplinească cu știința Augustului nostru Suveran (aplauze).

Cine a fost la Iași în acel timp, știe că inimele tuturor săltau de bucurie fiindcă unirea se făcuse pentru totdeauna.

Aducem omagiile noastre de recunoștință Marelui Căpitan, M.S. Regelui Ferdinand. (Ovațiuni, sala în picioare aclamă pe M. S. Regele).

Să strigăm toți într-un singur glas:

Trăiască M.S. Regele Ferdinand (aclamațiuni). Trăiască M.S. Regina (aclamațiuni), plină de inimă și de nobile sentimente pentru instituțiile ce au nevoie de sprijinul ei. Trăiască Principele moștenitor, trăiască întreaga Familie Regală (vii aclamații).

Discursul d-lui Dr. Bardescu

Iubiți prieteni, când organizația centrală a partidului conservator-progresist a luat inițiativa de sărbători cei 70 ani ai șefului nostru, eram încredințați că răspundem asentimentului întregului partid.

Nu ne-am înșelat. Entuziasmul și căldura m care au răspuns la apelul nostru numeroșii prieteni veniți la această masă și numeroasele delegații sosite din toate unghiurile țării, ne arată că eram în inima dv. când gândeam să sărbătorim pe iubitul nostru șef, și toată suflarea conservatoare din țară va fi reprezentată la serbare (aplauze).

Partidul conservator ca și stejarul bătrân a stat neclintit în serviciul țării și neamului, au putut să se rupă crăci uscate, dar primăvara viguroasă a făcut să dea crengi noi, pline de sevă și viață. Partidul conservator a trăit prin forța lui morală și prin devotamentul pus în serviciul țării. Țara își îndreaptă azi ca și în trecut privirile, spre partidul nostru și spre șeful lui iubit, d. Al. Marghiloman (ovațiuni).

Din partea organizației conservatoare centrale, adresez șefului nostru urări calde de a trăi încă mulți ani pentru binele țării, îi urăm să ne conducă încă multă vreme și să înscrie nouă pagini de glorie în istoria partidului conservator (apl.).

Să trăiască pentru a putea pune în serviciul țării energia, credința și devotamentul acestui partid (vii aplauze, mari ovațiuni, strigăte de: să trăiască. Sala, în picioare aclamă pe d. Marghiloman).

Discursul d-lui C. Meissner

În numele Comitetului executiv al partidului conservator-progresist, d-sa exprimă șefului iubit călduroase felicitări.

Înlocuiesc urările, spune d-sa, cu fericirea de a-l vedea la vârsta pe care o știți ca și când ar avea 40 de ani. Cu aceiași minte luminată, putere de muncă, excepțională voință și neîntrecută vigoare sufletească.

Fac o singură urare, ca în binele și fericirea țării să ni-l ție D-zeu încă multă vreme astfel. Și îmi exprim fericirea că mi-este dat să aduc eu veritabilul septuagenar (vorbitoarea era mai tânăr cu patru luni: se născuse tot în 1854, dar la 27 mai!; +1942 – n.n.), prinosul de dragoste atât de tânărului septuagenar Alex. Marghiloman.

Îl iubim pentru că înainte de toate este un virtuos. Nimeni n-ar fi una cu drept, să fie înăcrit înrăit, decât d-l Marghiloman pentru că nimeni n-a fost mai atacat mai hulit, ex lipsă de conștiință și prefăcută supărare patriotică.

În această prigonire am avut și noi partea noastră și tocmai aceasta e faptul care a cimentat legăturile între noi și el.

Două gânduri ne stăpânesc mințile deopotrivă în acest moment: unul se îndreaptă spre un om, celălalt spre o provincie scumpă inimilor noastre și care astăzi face un trup și un suflet cu Țara Românească. Aceste două gânduri, în fond, se contopesc într-unul singur, căci Basarabia și Marghiloman pentru noi, ca și pentru cei de bună credință una fac.

Una fac, da cu toată stăruința ce a domnit de a se îndoi adevărul istoric, cu toată atenția vădită, de a ține acoperite fapte reale, certe, indiscutabile.

Dovadă de asemenea tendință de acoperire a adevărului o avem chiar în ceia ce se petrece în această sfântă zi de 27 Martie st.v. Astăzi n-au trecut decât câteva ore – la Chișinău, s-au înălțat către cer mari fierbinți de recunoștință pentru cele ce s-au putut înfăptui și s-au încheiat legăminte solemne potrivit cărora ceea ce s-a făcut, s-a consacrat ca făcut pe veci – rugi și legăminte rostite în numele României întregi, în prezența oficialității, în dangătul clopotelor și în sunetul corurilor și fanfarelor. E o sărbătoare înălțătoare aceasta la care era firesc să participe poporul întreg, fără deosebire, de la marii actuali și foști demnitari ai Statului și până la vlăstarele cele mai plâpânde. Ce însemnează alta decât îndosirea realității faptul straniu – ca să nu-l calificăm altfel –, că s-a găsit cu cale să nu se acorde cuvântul – cui? – tocmai făuritorului alipirii Basarabiei la Patria Mumă?

Fiindcă, astfel nu ne-a fost dat să luăm parte la serbările oficiale, ne-am adunat aici în cerc intim, ca să comemorăm însemnata zi de 27 Martie – fără pompă, e drept, fără surle și tobe, dar cu atât mai adâncă și sinceră evlavie.

Domnul Marghiloman trebuia să fie ignorat, pe cât cu puțință și cu prilejul acesta. Ce folos? Istoria nu-l va ignora. Nu va fi carte de școală în care copii copiilor noștri, nepoții și strănepoții să nu citească că bărbatul de Stat care a întregit cel dintâi patrimoniul nostru teritorial cu o provincie locuită de români cu prilejul marelui război – și în ce groaznice împrejurări, O Doamne! – a fost Alexandru Marghiloman.

Neacordarea cuvântului la Chișinău denotă odată mai mult îngustimea sufletească a actualilor ocârmuitori; încolo ea nu constituie decât un fapt trecător, provocator al unei amărăciuni de moment, dar fără însemnătate, fără urme. Ceia ce lasă urme și încă adânci și neșterse, este faptul măreț al alipirii Basarabiei, opera prezidată de șeful nostru, operă pe care d-l Ionel Brătianu cu aderenții d-nei sale s-au dus s-o proslăvească azi la Chișinău.

Faptele vorbesc și n-avem nevoie de certificate. Dar acestea se produc fără să le solicităm. Astfel nu-s decât puține zile de când d-l Cicerin a acuzat, în fața lumii, protestând pe fostul Prim ministru al României Marghiloman, că a răpit Rusiei Basarabia. Marghiloman, spoliatorul, a răpit-o, pe când Rusia în 1812 și apoi după războiul din 1877, în care am fost aliații și salvatorii ei, n-au făcut decât s-o ia sub a ei blândă ocrotire. Dar Marghiloman nici n-a răpit-o măcar din propriul său impuls, ci, potrivit afirmărilor aceluiași domn Cicerin, din îndemnul lui Makensen! Dacă puțin după aceea guvernul Marghiloman a dat ordin armatei române să intre în Bucovina, evident că trebuie s-o fi făcut din același îndemn, la care s-o fi asociat călduros și guvernul austriac.

Hotărât lucru. Sovietele au un mod sui-generis de a scrie istoria.

Basarabia deci a fost smulsă de la sânul mamei Rusia. Cu toate acestea, Puterile aliate au găsit de comun acord că tradiția istorică, situația etnografică și economică a Basarabiei, precum și voința clar exprimată a locuitorilor legitimează (prin tratatul din Octombrie 1920 încheiat de Anglia, Franța, Italia și Japonia de o parte și România de alta) suveranitatea României asupra Basarabiei,

după declarația votată de «Sfatul Țării». Acestea nu-s afirmații de ale noastre, ci sunt cuprinse întocmai în răspunsul d-lui Cicerin, protestatarul.

Din punctul de vedere al principiilor, al tratatelor și mai cu senini din punctul de vedere al dreptății imanente a lucrurilor, Basarabia este a noastră și pe vecie a noastră.

Sovietele totuși, înăbușindu-și propriul lor copil – autodeterminarea –, refuză, la conferința de la Viena, recunoașterea formală a unirii Basarabiei cu România, ba protestează chiar ferm și hotărât, prin glasul d-lui Krestinski, contra acestei anexiuni, cerând plebiscit. Motivul? că guvernul sovietic nu poate privi hotărârile de atunci ale «Sfatului Țării» ca fiind expresia adevărată a voinței poporului basarabean. Lumea toată însă, prin miniștri străini care se aflau atunci la Iași, e bine edificată asupra faptului că adunarea s-a rostit cu deplină libertate și într-un entuziasm național de nedescris.

Discursul d-lui dr. Linția din Banat

D.Dr. Liviu Linția, șeful organizației conservatoare din Banat arată că odată cu sărbătorirea hotărârei «Sfatului Țării» din Basarabia avem datoria de a sărbători și glorioasele energii și pe demnii fii ai patriei care atribuit la împlinirea actului, an con

Între aceștia este și Alex. Marghiloman devotat din tinerețe ideii de cinste și legalitate.

Veghetor al binelui obștesc a știut să conducă Statul atunci când Vasul era să naufragieze și a reușit să-l ducă la liman, fiind salvatorul unui neam, în 1918 atunci când rezultatul războiului aducea un semn de întrebare.

De aceea sărbătoarea de astă dată nu e numai a noastră ci a neamului întreg.

Venim de aceea din toate unghiurile țării și noi din ținuturile alipite să aducem cununa de aur aceluia care a înfăptuit primul act al unirii provinciilor dezrobite.

Vă felicit, a spus d-sa, în numele acestora și vă avea să fiți și de aci înainte salvatorul care nu-mai sufletul dv. nobil poate fi.

Discursul părintelui Ardeleanu

Părintele Ardeleanu din Maramureș, spune că organizația din Maramureș și numeroși admiratori din Nordul țării m-au însărcinat să fiu tălmăcitorul sentimentelor lor când prăznuim evenimentul alipirii Basarabiei datorite însușirilor lui Alex. Marghiloman.

Noi cei din provinciile noi priveam cu durere și îndreptățită îngrijorare agonia în care se zbătea țara și care era să nimicească aspirațiile noastre. Preamăream pe cel care va fi salvatorul situației și aceasta a fost d. Marghiloman de a cărui dragoste de țară și din dinasticism se vorbeau legende la noi. D-sa ne-a cheșăuit că nu sunt toate pierdute, aducând, tocmai în acele clipe, Basarabia asupra căreia azi se pot face discuții, dar pe care noi o ținem în afară de ori ce discuție.

Atunci când jalea domnea, d. Marghiloman a știut să reînvie vechia virtute romană și a biruit fiindcă i-a dat putere iubirea de neam și tron și încredere izvorul de energie al ideii conservatoare care o fi părând azi învechită dar e plină de viață clădind pe fundamentul tradiție și cultură fără a pierde din vedere progresul și nevoile obștești după cum afirma Carp.

În împlinirea acestor fapte două ajutoare au fost: șirul lung al unor bărbați din care unii sunt și azi, alții care ne domină subț puterea bunelor amintiri.

La sărbătorirea de azi, nu putem aduce laude, căci noi nu lăudăm decât pe cei morți și d. Marghiloman este mai vin ca oricând. Îl admirăm numai, fără glas, așa cum privim în admirație munții noștri înzăpeziți ale căror frunți străbat nori.

Să ne fie îngăduit însă ca la cununa de lauri de care vorbim d. dr. Linția în numele Banatului, noi Maramureșeni ni să alăturăm două frunze: una a admirației și alta a recunoștinței.

Și să rugăm pe D-zeu să ni-l țină încă mulți ani.

Domnule Marghiloman,

Ne-am strâns astăzi în jurul dvs. membri devotați ai legiunii conservatoare, pentru a vă spune că suntem mândri de a vă avea în fruntea noastră și că dorim să vă găsim mereu în frunte încă mulți, mulți ani, în deplină sănătate și putere de luptă.

În vremea aceasta de compromisuri și arivism, de demagogie și de comercializare, dvs. realizați în fapt ideea care strălucește pe blazonul conservatorismului: competență și dezinteresare în viață publică, jertfa personală pentru interesele Țării.

V-ați ridicat atât de sus în apărarea bunei tradiții conservatoare, ați atras culmi atât de înalte, prin sacrificiul, pe care în 1918, l-ați făcut cu persoana dvs. pentru Țară, Tron și Armată, încât agitațiunile sterile ale contemporanilor politici, mici și otrăviți de ambițiuni personale, nici pe departe nu vă pot atinge.

V-am urmat bucuroși până astăzi. Cu devotament și statornicie, vă urmăm de acum încolo.

Se zice, că în regimul democratic nu se prea știe, ce vrea să zică recunoștința. Foarte posibil. La noi, maxima aceasta, nici n-a putut fi până acum verificată. Păturile sociale, zdruncinate de război nu s-au fixat, nu s-au cristalizat încă la locul lor; curențele se nasc și se întetesc, abilități de o clipă le acaparează pentru a fi tot, atât de repede înlăturate; trăim în fază de experiență, când Țara, nu totdeauna lăsată să se exprime liber a dat la distanță de câteva luni numai, majorității unora, după ce le dăduse altora.

Evenimentele, însă, ele nu întârzie să răsplătească faptele.

Când tunurile începuseră să bubuie în Europa agitațiunile de pe bulevarde, uitau Basarabia.

O viață de om de abia ne despărțea de brutalitatea gestului făcut de Rusia la 1812 în București, iar generația matură, dacă nu-și reamintea de discuțiunile de la Paris de la 1856, le cunoștea foarte bine pe acele de la Congresul de la Berlin, când cele trei județe din sud, redată nouă la Paris, fuseseră reluate de Rusia cu consensul Europei.

Defunctul Rege Carol, spunea atunci, în fața consternării generale: „Românii nu disperă de viitor, din contra, să avem statornica credință, că ceia ce realitatea intereselor și necesitățile momentului nu ne-au dat astăzi, mâine ni se va da de către dreptatea mai bine luminată a Europei”.

Cu toate acestea, în clipa hotărâtoare se uita Basarabia.

Dvs. însă, ați făcut-o să re trăiască în inimile noastre. Ați fost încă din 1915 apostolul idealului nostru integral, care privește atât la răsărit cât și la apus, și socoate realizarea idealului național fără Basarabia, ca o crimă contra trecutului nostru. Dvs. ați evocat vechea legătură cu pământul dintre Prut și Nistru, leagănul atâtor figuri legendare – imagini ale virtuții strămoșești care strălucesc în literatura noastră populară, vatra arcașilor marelui Ștefan, străjuită de Chilia și Cetatea Albă la miază-zi și de Cetatea Hotinului, la miază-noapte, cetățuile glorioase, care își au fiecare pagina de aur, în istoria luptelor duse de Moldoveni, contra hoardelor năvălitoare.

Iar când a fost dat Neamului nostru să vadă dispărut hotarul Prutului, când vechea Moldova renăștea una și indivizibilă între Carpați și Nistru, Providența, dvs. v-a dat răsplata de a prezida însemnatul act al unirii.

Pare că văd și astăzi emoțiunea, cu care ați revenit din Chișinău.

Era într-o dimineață de primăvară. În gara Iași, din două direcțiuni opuse, sosiră două trenuri. M.S. Regina de la Bicz, dvs. de la Chișinău. Pare că vă văd apropiindu-vă de M.S. și vestindu-i cu sufletul plin de o emoționantă bucurie, că în aceea clipă reveneați de peste Prut și că aduceați de la Chișinău actul prin care Sfatul Țării decidea unirea Basarabiei cu vechiul regat, pe care dvs. l-ați primit în numele M.S. Regelui Ferdinand I, proclamând pe veci unit acest vechi pământ moldovenesc cu patria mumă.

Basarabia, pe care patriotarii o desconsideraseră, a fost cea dintâi o provincie românească care s-a reaşezat sub sceptrul Suveranului nostru, iar Dvs. aţi avut rara satisfacţiune de a vă vedea încoronată lupta politică, pe care aţi dus-o pentru această provincie mult oropsită sub regimul rusesc, prin actul unirii, la care aţi avut fericirea de a participa şi conlucra.

De ce aş uita, ca acest prilej rolul pe care dvs. l-aţi avut în alipirea celeilalte provincii moldovenesti: Bucovina?

Intrarea trupelor noastre de Dvs. a fost ordonată, şi la scutul liniştei ordinii pe care dvs aţi realizat-o, bucovinenii au proclamat ulterior, unirea.

Moldova nu uită aceste două acte, Moldova vă este recunoscătoare. Ea vă poate numi, pe drept, reclăditorul ei.

Să trăiţi ani mulţi, Domnule Marghiloman! (vii ovaţiuni, strigăte de să trăiască!).

Cuvântarea d-lui Victor Bontescu

D. Victor Bontescu [1879–1933] fost ministru [decembrie 1919 – martie 1920] în cabinetul dr. Vaida spune că se mândreşte de prezenţa sa la acest banchet, pentru a-şi arăta admiraţia pentru d. Marghiloman fără a fi membru al partidului conservator-progresist. Vorbesc, spune d-sa – nu ca individ ci ca ardelean –, despre care dv. mai precis ca oricine altul aţi ştiut nu să-i pierdeţi din vedere ci să-i consideraţi că mai puteau aştepta. Pentru aceasta Ardealul nicicând nu s-au purtat pervers. Admir puterea elocvenţei, cu care aţi evocat evenimentul alipirii Basarabiei eu ca unul care am trăit clipa alipirii Ardealului cu orice trudă n-aşi putea explica desfăşurarea acestor evenimente, pe care azi le retrăiesc ca un basm, ca pe o legendă. În decurs de 18 veacuri neamul nostru s-a zbuciumat de multe ori între vis şi realitate şi întocmai ca în basmele româneşti a intervenit câte un trimis al providenţei, care în clipa primejdiei aduce sprijinul divin şi învinge. În povestea noastră este un element care dă lui „Făt Frumos” un ajutor suprem. În evenimentele tulburi de la 1918 d. Marghiloman, cel mai clar văzător om politic al ţării, a fost una din acele legendare unelte ale Providenţei care era hărăzit neamului românesc.

Prin alipirea Basarabiei în 1918, ni s-a dat nouă ardelenilor deznădăjduiţi satisfacţia şi chezaşia că Ţara care alipea noi pământuri, nu era pierdută.

Iată de ce sărbătoarea de azi e a neamului întreg şi de ce se cuvine să ridicăm paharul pentru d. Marghiloman urându-i să fie şi de aici înainte pavăza bună a acestui neam.

Cuvântarea preotului Ionescu

Preotul Ionescu din Caraş-Severin aminteşte parabola Mântuitorului cu slăbănogul făcând o apropiere între soarta vitregă a ţării şi rolul d-lui Marghiloman în acele vremuri.

Astfel a fost şi este considerat pentru Bănăţeni mântuitorul neamului, şi după datina locului se cade să-i urăm toate fericirile pentru fericirea ţării.

Discursul d-lui Andrei Corteanu

D. Andrei Corteanu spune că nu ne putem despărţi de la această adevărată sărbătoare naţională fără a completa restabilirea unor date istorice.

D. Marghiloman a arătat asistenţei prin aceasta ţării şi lumii în ce a constatat actul unirii Basarabiei, act contestat de guvernul rusesc. Oricât de zadarnică ar fi această contestare să nu uităm că suntem alături de Rusia şi dacă problema se pune pe temeiul conflictului permanent să nu pierdem din vedere nici forţele noastre nici rolul de barieră pe care-l avem aci.

Să ne amintim cu recunoştinţă de popoarele care ne-au susţinut dar să ştim a cultiva prietenia cu acele popoare.

Să evocăm pornirea suflutească de care a dat dovadă Franța și Anglia, atât în 1920 când era pus în Consiliul Suprem chestia Basarabiei, cât și în urmă când unanim marii noștri aliați au ratificat actul Unirii, în momentul cel mai greu, parând astfel lovitura pe care Sovietele ne-o pregăteau la Viena. Ridică paharul exprimându-și toată recunoștința pentru aliații noștri.

Cuvântarea d-lui G. Roiu

D. C. Roiu, avocat, fost primar, fost deputat, din Roman, rostește următoarele:

Ilustre șef și stimați și iubiți prieteni:

E greu a lua cuvântul după d. Marghiloman, orator neîntrecut și parlamentar desăvârșit, care ar face cinste oricărui parlament, dar care a fost împiedicat pe toate căile a intra în parlamentul de astăzi. Singurul său parlament este opinia publică și întrunirile noastre, în care nici nu ne înjurăm, nici nu ne batem.

Arată impresia de acum 6 ani când gloria Țării se mărginise la triumphiul morții. Cum atunci din cauza conjuncturilor celor mai năbădăioase ale cenzurii și stării de asediu trăiam într-un haos și eram numai la zvonul că a fost chemat d. Alex. Marghiloman, la frânele guvernului, lumea a respirat, spunându-și toată speranța în capacitatea și însușirile sale de om de stat.

Se cereau de inamic două lucruri: decapitarea coroanei și dezarmarea mândrei și puternicei armate române.

D. Alex. Marghiloman, a fost salvatorul și totuși s-au găsit dușmani politici să-l calomnieze acuzându-l de trădare.

Știm că s-a schimbat mentalitatea oamenilor de la război încoace, dar se vede că s-au schimbat și noțiunile cuvintelor.

Dacă a salva coroana este a fi trădător, dacă a apăra țara și neamul și a-l preamări este a fi trădător, atunci să închinăm cu toții, după cum se exprimă inamicii politici, pentru marele trădător, iar după cum zicem noi și lumea conștientă, pentru marele salvator al coroanei și a țării, Alex. Marghiloman.

D-l Roiu mai relevă că dacă astăzi serbarea din Basarabia este lipsită de prezența șefului nostru, care a prezidat acum 6 ani actul Unirii, în schimb noi serbăm această Unire, împreună cu el, sărbătorindu-l și pe el. Strigă, trăiască făuritorul Unirii Basarabiei la Patria mamă. Roagă la același timp Cerul, ca ilustrul șef al partidului conservator să trăiască încă mulți ani, ca să ajungă să salveze țara și de la dezastrul economic și financiar în care se găsește astăzi.

D. Roiu, încheie prin a spune ca să se știe, că partidul conservator este cel mai solid suport al coroanei și al neamului românesc (aplauze) [7, p. 1-2].

Din zilele unirii Basarabiei

Amintirile unui ziarist

D. Dem. Theodorescu, autorul admirabilului roman „În cetatea idealului” publică în „Cuvântul liber” o pagină de amintiri din zilele unirii Basarabiei.

D. Dem. Theodorescu a cinstit adesea presa conservatoare cu prodigiosul său talent; de aceea pentru editorii „Timpului” e o obișnuință să urmărească un stil totdeauna colorat, viguros și emoționant, oricât ar fi el de rar, nu într-o o publicistică văduvă de mari talente ca a noastră, dar chiar în una cu varietatea de temperamente și de nuanțe a celor apusene.

În amintirile sale din zilele unirii Basarabiei, însă d. Dem. Theodorescu, pune mai mult decât talentul său rar, mai mult decât pornirile emoționante ale unui suflet încălzit de bucuriile neamului său, și mai mult decât înțelegerea adâncă și pioasă a unor clipe istorice; e în cele două pagini din „Cuvântul liber”, atâta culminare artistică, atâta concentrare de adevăr, și atâta emoție desfășurată lin în fraze simple și armonioase, încât gândurile toate se topesc și nu mai trăiește decât împreună

cu scriitorul, smuls ca de un uragan din cadrul orei prezente, și aruncat în trecutul de unică măreție, care se înfiripă, și crește dintre rânduri solemn și desăvârșitor.

Un volum întreg n-ar, fi putut spune mai mult decât cele două pagini ale d-ui Dem. Theodorescu. Salutându-l, cu bucuria, de a avea în presa noastră o așa de aleasă splendoare intelectuală, ne facem o deosebită plăcere de a transcrie și pentru cititorii „Timpului” rândurile din „Cuvântul liber”:

Sub batjocorirea – aceasta nu trebuie să se uite – sub batjocorirea „patrioților” care afirmău că hotărârea așteptată a „Sfatului Țării” e o formalitate fără nici un folos, d. Marghiloman era dornic să aibă cât mai neîntârziat cuvântul acelui tulbure și turburat soviet din Chișinău.

Eforturile sfintei pasiuni a lui Stere, ajutate de îndârjirea senină a lui Halippa – d. Inculeț a fost cel din urmă convins prin mijloace speciale – nu fixează încă un punct de vedere unitar și o majoritate bine conturată în Sfatul Țării.

D. Marghiloman fu rugat să mai întârzie venirea la Chișinău. Dar, d. Marghiloman găsi că, nu e bine să aștepte.

Am fost printre puținii care întovărășiră în dimineața aceea de Martie aspră și încremenită, pe primul ministru la Chișinău. Marghiloman care acceptase să încheie pacea războiului pierdut de Brătianu și să poarte consecințele înfrângerii pe care o prevăzuse, înțelegea că votul „Sfatului Țării” e întâia lovitură decisivă ce s-ar da nedreptății istorice pe care însăși România o slujise cu hotărârea și sângele ei.

Dar, ce putea face? O siluire a voinței acelui Sfat ar fi însemnat desființarea pură și simplă a oricărei baze de susținere în fața contestațiilor viitoare, pe care rafinata inteligență a d-lui Marghiloman – cea mai isteasă și mai cu ținută, din câte a avut politica națională – le bănuia posibile de pe atunci.

Nimeni din cei ce întovărășeau, în acea dimineață posomorită de Martie pe acest calm și elegant martir al prostiilor, stupidităților și crimelor altora, nu izbutea să-și închipuie ce pune la cale. Ce căuta la Chișinău? Ce putea face mai mult decât Stere și decât Halippa? Probabil că el însuși nu-și deslușea prea clar rostul acestei călătorii căreia se supunea ca sub imperiul unui reflex. Simțea în adâncurile inteligenței lui, cu acel instinct care mână uneori fără voie conștiință pașii oamenilor pe căile ce duc la biruințele supreme, că are ceva decisiv de făcut acolo, în Chișinăul lui Martie, 1918.

Să vă spun doar faptele.

În sala, destul de cocheta a Sfatului Țării era o atmosferă grea, de zgomot, de mirosuri tari, de fum de țigară, de neliniște acră. În poziții de protestatoare destrăbălare, costumați bizar și provocător, unii cu căciulile pe cap, alții fumând, unii cu picioarele pe scaune, alții scuipând violent prin colțuri de mult nemăturate – adunarea aceea avea exact înfățișarea de brutalitate și amenințătoare nesuspunere, pe care n-o făcuse cunoscută fanteziei mele decât descrierea ședințelor teribile ale adunărilor din vremea marii revoluții franceze. Era exact același vacarm surd, aceeași indisciplină, aceeași violență, aceeași neîmpăcare, aceeași imposibilitate de a crea în mijlocul adunării acesteia de negație, puțința unui curent care să afirme un „da” decisiv... La fel! În vâltoarea aceasta de neînțelegeri și de permanentă ațătare, nu putea înota, fără a nu se pierde, nici o vigoare și nici o țintire din afară. Era în acea adunare tulburată și îndărătnică, inelegantă și fără expresie, imaginea însăși a revoluției care răstoarnă fără plan și fără analize prealabile. Cine ar fi avut puterea ca, fără a fi de-acolo, fără a fi trăit lângă acei oameni, fără a-i cunoaște și a-i fura sufletește pe căile de sugestie lentă, cine ar fi avut puterea neverosimilă, magică, mesianică, de a impune acelei adunări o hotărâre.

Ei bine, eu am văzut minunea pe care numai acel neînțeles „magnetism animal” ne-o explica aproximativ. Sunt fapte dotate – fizic, anatomic, fiziologic –, cu marile puteri ale domptării. Sau sunt numai clipe de irezistibilă dominațiune pe care o credință ajunsă la paroxismul exaltării le dau unor anume personalități voluntare...

În acea sală a Sfatului Țării, în care se mormăia, se nega, se repudia orice – se fuma, și se scuipa, se tușea și se disprețuia –, a năvălit brutal o putere curioasă.

S-a deschis ușa larg... Și, deodată, în zgomotul înăbușit și invincibil, ca țâșnirea în afară a unui izvor clocotind – iată că intră Marghiloman înconjurat de câțiva domni, ca surtucurile cuminte încheiate și timizi.

Era superb în corectitudinea strălucitoare a prestaței și ținutei sale... Era luminos... Părea făcut fizicește dintr-o altă pastă, dintr-o altă carne... A salutat tăcut din pragul ușii. ... Și s-a întâmplat un lucru ciudat. Mai întâi s-a făcut tăcere. Cei cu căciulile pe cap și le-au scos cu o supărată stimă. Picioarele ce se rezemau pe pupitre s-au lăsat jos, cu o grabă de pudoare reflexă. Unii dintr-un colț se sculară chiar în picioare... Acest gest de înfrângere al uriașei lor ireverențe, fu contagios. Deodată, jumătate din adunare era tăcută, în picioare, plină de respect – ca la apariția unui sol al misterelor, ca a unui preot demult dori, ca la prezența neașteptată a unei făpturi care domină prin farmecele oculte ale unei alchimii de proprie existență...

Jumătate de luptă era câștigată prin numai prezența fizică a acestui om. Niciodată glasul lui metalic nu s-a înfipt mai săgetător în atenția și conștiința ascultătorilor ca atunci.

Le auzeam parcă timpanele în vibrație, așa cum auzi uneori în marile emoțiuni sufletești muzica formidabilă a tăcerii maselor domptate. Le-a vorbit. E nedrept, e păcat și e ridicol să amintim cuvintele rostite, fiindcă nu ele interesează – nu ele au făcut minunea, ci chipul cum au fost rostite. Interesează izvorul sufletesc din care țâșneau acele cuvinte. Interesează clipa de iluminare care înălța pe vorbitor până la splendoarea investițiilor profetice.

După primele fraze care nu erau din cuvinte ci din suflet pur, din credință reală – din hotărâre ce se exterioriza într-un fel de muzică irezistibilă, penetrantă ca aerul și convingătoare ca un răsărit, oamenii aceia ce păreau până adineaori așa de potrivnici și insensibili izbucniră în aclamații. Deveniră palizi și supuși. Unii nu înțelegeau limba. Dar, și ei erau furați de valul de armonie care solidariza atențiile și sufletele în același curs de convingere și de siguranță. După acest discurs, mai bine zis: după această asaltare de credință și frumusețe, s-a dat îndată votul istoric. Cei doi trădători, Marghiloman și Stere, s-au îmbrățișat în fața adunării în delir.

Așa că dacă a fost într-adevăr o violentare a deliberărilor Sfatului Țării – cum pretinde Exceelența Sa comunistă Cicerin –, ea n-a fost exercitată decât printr-o putere mai tare decât toate baionetele și ingerințele: despotismul cuvântului unui om neobișnuit. Într-adevăr, personalitatea lui Marghiloman, prezența lui fizică în fața Sfatului Țării, a influențat definitiv votul alipirii [8, p. 1].

Note și referințe bibliografice:

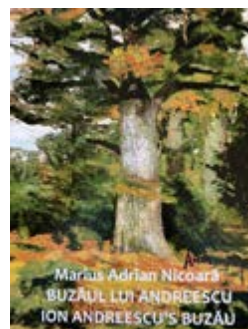
1. Nicoară, Marius-Adrian. *105 ani de la Unirea Basarabiei cu România*. Buzău: Editura Alpha MDN, 2023.
2. Brănișteanu, B. *Alexandru Marghiloman*. În: „Adevărul”, 38, nr. 12.703, 12 mai 1925.
3. *În jurul serbărilor de la Chișinău. – O lămurire*. În: „Timpul”. An. 24, nr. 321, 10 aprilie 1924.
4. [„... aniversarea de 70 de ani a omului politic care a legat numele lui de acest măreț act național”]. În: „Timpul”. An. 24, nr. 314, 2 aprilie 1924, p. 1.
5. „Timpul”, *O îndoită aniversare*. În: „Timpul”. An. 24, nr. 322, 11 aprilie 1924, p. 1.
6. *Un biruitor. – Al. Marghiloman*. În: „Timpul”. An. 24, nr. 323, 12 aprilie 1924, p. 1.
7. *Marea manifestație Conservatoare din Capitală. – Sărbătorirea Unirii Basarabiei și Jubileul d-lui Al. Marghiloman*. Festivitatea de după amiază. Banchetul. Cum a decurs sărbătorirea sosirea delegaților și prezentarea felicitărilor. Banchetul din sala Athénée-Palace. Entuziasmul asistenței. Discursurile d-lor Dem. Dobrescu, dr. Bărdescu, C. Meissner, dr. Liviu Linția (Banat), Preot Ardeleanu (Maramureș), Lascăr Antoniu, Victor Bontescu, Preot Ionescu (Banat), Andrei Corteanu, Roiu. Marele discurs al d-lui Marghiloman. În: „Timpul”. An. 24, nr. 323, 12 aprilie 1924, p. 1-2.
8. Theodorescu, Dem. *Amintirile unui ziarist*. Din zilele unirii Basarabiei. În: „Timpul”. An. 24, nr. 333, 24 aprilie 1924, p. 1.

BUZĂUL LUI ANDREESCU / ION ANDREESCU'S BUZĂU
de MARIUS ADRIAN NICOARĂ – omagiu pictorului ION ANDREESCU

*Este o datorie de onoare pentru buzoienii
de azi, să-l omagieze pe Ion Andreescu,
pictorul care ne-a lăsat prin operele sale,
cel mai pictat loc din țară-ținutul Buzăului!*

*Constantin Toma,
Primarul Municipiului Buzău*

Finanțată de Prinăria Municipiului Buzău, primar Constantin Toma, ediția de carte *Buzăul lui Andreescu / Ion Andreescu's Buzău* îngrijită de Dr. Marius-Adrian Nicoară, membru asociat al Academiei Oamenilor de Știință din România, Membru al Consiliului de cercetare științifică al Institutului European pentru cercetări multidisciplinare, Directorul Centrului de Științe Istorice și Arheologie al acestuia, Membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România – Filiala Iași, readuce la lumina zilei valoarea creației pictorului Ion Andreescu personalitate marcantă a artelor plastice din cea de-a doua jumătate a secolului XIX. Ieșită de sub tipar la Editura Tipo Moldova în

anul 2024 într-un format bilingv asupra căruia au străduit redactorul Aurel Ștefanachi, traducere în engleză Elena Violeta Tănase, Simona Turcu și Roxana Alexandra Costinescu ediția în cauză este structurată în trei capitole: *Buzăul lui Andreescu* – studiu introductiv de Dr. Marius-Adrian Nicoară; *Ion Andreescu și tablourile sale*; *Perenitatea lui Andreescu*.

În capitolul *Buzăul lui Andreescu* autorul dr. Dr. Marius-Adrian Nicoară reliefează multiple aspecte istorice cu privire la această „străveche locuire umană” or Buzăul, fiind „...atestat arheologic încă din neolitic... datorită așezării sale geografice și a evoluției istorice ...are o existență civilizațională și culturală unică, distinctă, fundamental definită în arealul românesc, fiind un punct de întâlnire a patru regiuni românești medievale: Valahia, Moldova, Transilvania și Dobrogea, civilizație care poate fi cu adevărat inclusă în fiecare dintre ele” (p. 14).

După cum menționează autorul: „... Ion Andreescu ...va deveni extrem de cunoscut în orașul Buzău, unde... va obține o bursă de studii la Paris din partea conducerii urbei (p. 78)”. Pictorul Ion Andreescu „...din anul 1869 a urmat Școala Națională de Arte Frumoase înființată la 5 octombrie 1864, având-ul aici ca profesor pe Constantin I. Stăncescu ...dar și pe întemeietorii Teodor Aman și Gheorghe Tătărescu (p. 82). ...De altfel, încă din ceea ce numim perioada buzoiană a vieții lui Ion Andreescu este constatată abilitatea sa de a picta natura și anotimpurile, mai ales iarna (p. 92), ...se consideră că din punct de vedere artistic, între 1873 și 1875 este perioada în care a avut loc formarea artistică a lui Ion Andreescu. Apoi între 1875 și 1878 în ansamblul operei sale, predomină interioare sau margini de sate buzoiane, cu casele și bălciurile lor. Sensibilitatea sa se manifestă pregnant prin punerea în operă a frumosului și specificului autohton, și ceea ce este cel mai important, prin propria sa viziune, neinfluențată de surse externe (p. 108, 110). În sfârșit în anul 1879, ajutat de prieteni, colegi și administrația buzoiană, a plecat la Paris... (p. 118). ...La Paris a frecventat cursurile academiei private de artă Academia „Julian”. Aici începe perioada studiilor de portrete, cap, nuduri sau modele costumate. Că perioada de acumulări artistice de la Buzău a fost extrem de valoroasă, se confirmă a fi fost și benefică, deoarece în perioada mai-iunie 1879 a fost admis să expună la salonul parizian din Palatul Industriei din Champs-Élysées două tablouri între care Bălci din România (probabil Oborul din Buzău-n.n), până pe care... artistul o adusese cu el din România. Evident că admiterea la acest prestigios salon francezesc l-a încurajat să picteze din nou din natură, motiv pentru care în vara anului 1879 a plecat la Barbizon. La Barbizon, Andreescu

I-a cunoscut mai bine pe Nicolae Grigorescu cu care de altfel s-au împrietenit. Evident aveau preocupări artistice și subiecte de discuții comune încă din perioada buzoiană... De la Grigorescu, pictorul cu reședință buzoiană, Andreescu a învățat foarte multe. Îi diferenția însă sentimentul cu care Andreescu își apropia realitatea, sentiment sobru și reținut al unei nemulțumiri profunde, așezate pe asprimea vieții trăite de el. Pe Grigorescu natura îl încânta, era prezentată uneori într-o atmosferă sărbătorească, alteori sobră, dar întotdeauna confortabilă vizual (p. 120). ...Din punct de vedere artistic perioada sa franțuizească se dovedește mai colorată, dar cu o severă gamă cromatică... În Franța, privațiunile materiale suferite pe fondul unei constituții fizice deficitare – nu a rezistat tuberculozei ce îl amenința încă de la Buzău – i-au afectat profund sănătatea. De aceia la sfârșitul anului 1881 a revenit în țară. ...Are satisfacția ca în aprilie 1882 să deschidă la București în sala Stavropoleos, unica sa expoziție personală. Se bucură de succesul avut și de recunoașterea specialiștilor. ...Reușește să mai facă un ultim drum la Buzău, unde își întâlnește vechii prieteni și colegi creând *Bâlci* și *Uliță de târg* opere din seria celor buzoiene (p. 122). ...A încetat din viață la numai 32 de ani (22/23 octombrie 1882), în plină maturitate artistică, dispărând astfel, după cum afirma un alt îndrăgostit de frumusețile meleagurilor buzoiene, Nicolae Grigorescu: „Andreescu e cel mai mare artist pe care l-a avut țara, y compris moi! Dacă ar fi trăit ar fi devenit negreșit marele nostru artist național.” Andreescu a lăsat patrimoniului cultural românesc circa 250 de tablouri, o parte a acestei inestimabile avuții artistice (peste 60) păstrându-se în colecțiile Muzeului de Artă. În cei șase ani de activitate artistică a lăsat o puternică moștenire orașului și ținutului Buzău, pe care la zugerit în lucrări de largă respirație plastică (p. 124). ...Rolul său în arta plastică românească și europeană este permanent reevaluat, ca pictor de înaltă clasă, care inspiră noblețe, sentiment cu o puternică amprentă dată de locurile creației fundamentale buzoiene. A intrat în conștiința publică postum, la Buzău primul care i-a cinstit memoria a fost Nicolae D. Cocea... primele articole cunoscute despre Ion Andreescu sunt cele ale lui Constantin Drăgulescu, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Constantin I. Stăncescu (p. 126). ...Cel mai valoros, cunoscut și consistent studiu, în două volume, îi aparține lui Radu Bogdan, reputatul istoric de artă, fiind cel mai important biograf al lui Andreescu, care timp de 17 ani a identificat tablourile lui Ion Andreescu, dar și 700 de tablouri false pretinse ca aparținând acestuia” (p. 128).

În capitolul *Ion Andreescu și tablourile sale* sunt incluse alături de imaginile operelor plastici-anului Ion Andreescu (acestea fiind preluate din ediția *Andreescu*, volumul 1, autor Radu Bogdan, Editura Meridiane, 1969 și ediția a II-a Volumul 1, Editura Tipo Moldova, 2024), mai multe opinii asupra creației și operei pictorului Ion Andreescu din perioada 1889-2024 printre care: Delavrancea (1889), C.I. Stăncescu (1900), Nicolae Petrașcu (1901), I. Gruia (1910), Marin Simionescu-Râmnicianu (1910), Virgil Cioflec (1912), Teodor. Cornel (Toma Dimitriu) (1914), Marcu Reza (1916), Nicolae Pora (1919), Octavian Goga (1932), Horia Igiroșanu (1923), Francisc Șirato (1925), Ioan Cantacuzino (1925), H. Focilon (1928), Ionel Jianu (1931), Aurel D. Broșteanu (1931), Adrian Maniu (1931), Louis Reau (1931), (1946), Emanoil Bucuța (1934), Iser (1934), Horia Stamatou (1934), Lucia Dracopol (1934), Ilarie Voronca (1936), Vintilă Horia (1936), Jacques Lassaigne (1936), G. Petrașcu (1937), Ștefan Popescu (1937), N.N. Tonitza (1938), G. Oprescu (1938), Nichifor Crainic (1938), K.H. Zambaccian (1941), Ion Frunzetti (1943), Emilian Marcu (2024), Ioan Holban (2024), Cassian Maria Spiridon (1924), Radu Bogdan (1969), Aurel Ștefanachi (2024), Cristian Livescu (2024), Ana Șuşnea (2024), Valeriu Șuşnea (2024), Mihai Cimpoi (2024).

Capitolul *Perenitatea lui Andreescu* vine să repună în circuitul studiilor de artă unul din capitolele volumului II al monografiei elaborate de cercetătorul Radu Bogdan cu genericul *Andreescu* (Vol. I-editat în anul 1969 la editura Meridiane, Vol. II-editat în anul 1982 la Întreprinderea Poligrafică „Arta Grafică” și reeditat în anul 2024 la Editura Tipo Moldova) în care autorul studiului determină locul pictorului Ion Andreescu în cultura națională și cea universală prin examinarea

operelor plasticianului, dar concomitent, și prin reliefaarea tendințelor care „au acționat pe diverse etaje ale timpului, pentru a realiza acel consens de energii spirituale, apte să-i asigure perenitatea” (p. 316). Fiind racordată la „năzuințele epocii” în care a fost realizată, opera pictorului Ion Andreescu este analizată de către Radu Bogdan prin elucidarea unor aspecte fundamentale precum *originalitatea* acesteia în contextul particularităților culturii plastice ale vremii. Plasând-ul pe Ion Andreescu în rândul pictorilor profunzi, Radu Bogdan evidențiază faptul, că în examinarea operelor acestor pictori „se poate vorbi de o metafizică a picturii, de o *meta-pictură*, înțelegând prin aceasta domeniul realității identificabile dincolo de aparențele strict picturale” (p. 324). Reliefând faptul, că Andreescu „...supune realitatea unei regii transformatoare, aducând-o la expresia concentrată a acelor ipostaze ale ei care îl atrag în mod deosebit prin încărcătura lor existențială” (p. 326). Radu Bogdan determină faptul, că „...Această concentrare (îngroșare, accentuare, subliniere) e operată cu mai multă sau cu mai puțină insistență, în toate sectoarele limbajului plastic, dar cel în care ea acționează cu maximă eficacitate, sub raportul constituirii unui prag de transcendență, este materia și culoarea... or ...culoarea ...fiind la Andreescu mai mult decât un simplu atribut al formei ...îndeplinește funcția de „*dominantă* de colorit. ...Dominanta de colorit a lui Andreescu este *griul*, în asociație (nu ca amestec, ci ca vecinătate zonală), destul de frecvent, cu brunul... Aproape că nu există tablou de Andreescu a cărui dominantă de colorit să nu fie griul ... Am putea spune – într-un sens desigur metaforic, totuși cât se poate de aplicat – că pictura lui Andreescu concretul e gri (un gri bineînțeles colorat. Din clipa când am stabilit ...acest lucru, concretul începe să-și releveze, în creștia artistului, funcția simbolică. Căci griul însuși (ca de altfel și restul culorilor) comportă o comportare simbolică, ce pleacă în primul rând de la realitatea psihologică obiectivă. ...Și cum adesea griul lui Andreescu comportă o palidă nuanță albastrui-violacee, sau uneori pronunțat violacee... corespondențele sale în planul psiho-simbolic sînt dublate, mai mult sau mai puțin de cele ale violetului (p. 338) ...constatăm că cea de-a doua dominantă a coloritului lui Andreescu are, ca și griul, un caracter de generalitate, o poziție coloristică centrală. ...Anbiguitatea și polaritatea griului se manifestă în planurile imaterial-material, claritate-obscuritate. Ambiguitatea și polaritatea brunului se evidențiază în planul viață moarte, al tensiunii dintre culoarea cea mai aprinsă și cea mai stinsă, mai asociabile morții” (p. 339, 340). În studiul său, Radu Bogdan acordă o atenție sporită și semnificațiilor simbolice a culurilor verde și albastru, or, după cum menționează cercetătorul „... prin chiar faptul că Andreescu este cu precădere un peisagist și cu deosebire un pictor al câmpului, frunzișului și vegetației florale, verdele își revendică în opera sa o prezență largă și joacă un rol activ. E vorba aici în primul rând de verdele închis, stins, încenușat (p. 340). ...Verdele închis sugerează ponderea, gravitatea. ...Albastrul poate acoperi uneori o suprafață importantă dintr-un tablou de Andreescu, sau chiar domina coloritul întregii imagini..., dar în ansamblul operei el nu se afirmă foarte frecvent, pentru că fiind prin excelență culoarea cerului e concurat adesea de gri (p. 342). Corespondențele psiho-simbolice le coloritului andreescian constituie un factor explicativ important, în ce privește rezonanța pe care artistul o trezește în privitor, pentru că ...ele au ...cel puțin în ce privește cultura europeană, un caracter obiectiv... Felul, cum pe căi instinctive, dar în strînsă corelație cu elementele rațional organizate ale limbajului plastic, Andreescu reușește să obțină concurența tocmai a acelor simboluri care îi asigură o deplină unitate de expresie și în același timp o bogată și adîncă varietate de sensuri, dincolo de aparențele strict exterioare, constituie aportul original al artistului, concretul particular prin care generalul abstract... capătă chip (p. 344).

În concluzie, Radu Bogdan menționează faptul că „...Andreescu își păstrează un timbru al său, că oricât l-am integra în marea familie internațională a artiștilor cu care se înrudește, el rămîne distinct. Pictori ai cenușului și al melancoliei mai sunt. Gravitate întîlnim și la o parte din ei. În alte virtuți creatoare de asemenea. Dar avem sentimentul că nimeni nu posedă ca Andreescu – la fel de discret și totodată la fel de pătrunzător, cu oarecum dramatică tensiune și în același timp cu